

İMPARATORLUK İÇİNDE İMPARATORLUK GİBİ

ALICE ZENITER

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN: ŞİRİN ERKAN LEITAO

livefa
yayınevi

Alice Zeniter, 1986 yılında doğdu. Yapıtları Fransa ve diğer ülkelerde, aralarında Prix Renaudot des Lycéens ve Prix Goncourt des Lycéens'in de bulunduğu pek çok ödüle layık görülmüştür. Kaybetme Sanatı ile 2022 Dublin Edebiyat ödülünü kazanmıştır. Aynı zamanda senarist, dramaturg ve rejisör olarak da çalışmaktadır. Halen Brittany'de yaşamını sürdürmektedir.

Şirin Erkan Leitao, 1972'de Ankara'da doğdu. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olduktan sonra Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi Şan Bölümü'nde öğrenim gördü. Uzun yıllar, Fransa'nın Ankara Büyükelçiliği Basın ve İletişim Bölümü'nde tercüman olarak çalıştı. 2012'de Fransa'ya taşındı. Akademisyen Tatyana Moran'ın İletişim Yayınları'ndan çıkmış "Dün, Bugün" başlıklı otobiyografik eserini Moran'ın Fransa'da yaşayan ailesinin özel isteği üzerine Türkçeden Fransızcaya çevirdi. Türkiye'de yayımlanan Opus dergisinin Paris temsilcisi olarak klasik Batı müziği konusunda makaleler kaleme aldı. Fransa'daki bazı sosyal yardımlaşma dernekleri için gönüllü tercümanlık çalışmaları da gerçekleştiren Şirin Erkan Leitao, edebiyat çevirmeni olarak çeşitli yayınevleriyle çalışıyor.

İÇİNDEKİLER

1. Giriş: Biyografik Genel Bakış	9
2. Gelişme: 1 Aralık 2018-17 Mart 2019	39
3. Duraklama: Gizli Oturum	267
4. Sonuç	303

1

GİRİŞ

Biyografik genel bakış

“O, bir ben değil. O, on tane ben değil. O benden değil. BEN yalnızca bir denge pozisyonu. (Sürekli olası ve daima hazır bin tane-den biri.) ‘Ben’in bir ortalaması, bir kalabalık hareketi.”

Henri Michaux, “Sonsöz”, *Plume* [Tüy]

Hakkımda çok şey anlatılsa da vasat olduğum hiç söylenmedi, “Tanrı beni bundan korusun!” deyivermişti bir gün, Antoine’ın yanında çalıştığı milletvekili. Teatral bir hareketle elini (ince çizgili gömleğine, muhtemelen ağarmış tüylerin altındaki derinin, ince yağ tabakasının, etin ve kaburga kemiklerinin gerisinde bulunan) yüreğine götürürken sergilediği yapmacık endişe, bu dileğin içtenliğini gizleyememişti. Sırf sohbet etmenin keyfi ve kendini methetmek için ortaya atılan bu cümle Antoine’a bir tokat gibi çarpmıştı – cümleyi, hani şu Hollywood aksiyon filmlerinde kahramanın omzuna saplanırken tüm fizik yasalarına meydan okuyarak onu kendi ekseni çevresinde 180 derece döndürebilen kurşunlardan biri gibi algılamıştı.

Antoine, daha önce “vasat” diye nitelendirilmiş olmaktan korkuyordu. Ona göre bu, yüreğini sıkıştıran genellikle bulanık ama engin ve huzurlu hayallerini bastırarak derecede kati bir sıfattı. Hatta milletvekilinin dile getirdiği düşüncesinin ardından, kendi kendisini belki de bu kelimeye ve bu beş harfin yüreğinde yaratabileceği korkuya *karşı* yapılandırıldığını bile düşünmüştü. Antoine’a göre dış görünüşünde, kendisini betimleyebilecek hiçbir hususi özellik yoktu, kahverengi gözlü çehresinde belirgin bir hat veya bedeninde göze

çarpan olağandışı bir uzunluk ya da genişlik bulunmuyordu – nüfus cüzdanında “hiç” kelimesiyle doğrulanmış bu durumu bazen son derece gaddarca buluyordu. Çocukken buklemi saçlarıyla “şirin” olduğunu tekrarlayıp durmuşlardı ama bunun tüm küçük varlıklar için söylendiğini düşünüyor, çirkin olsaydı bile annesinin bunu asla kabullenmeyeceğini, hele de yüksek sesle kesinlikle dile getirmeyeceğini biliyordu. Babasına gelince, sanki erkekliğin, kendini her tür estetik yargıdan uzak tutmayı gerektirdiğini düşünür gibiydi ve Antoine ancak üstü başı kum ve çamur içinde sahilten dönerse pis görüldüğünü söyleyerek çocuğunun dış görünüşüyle ilgili yorum yapmayı göze alıyordu. Dolayısıyla Antoine ergenliğinden itibaren özel bir varlık olduğuna dair belirtileri fiziksel özelliklerinde aramamıştı. Ortaokul ve lise yılları boyunca, “becerilere sahip” bir oğlan olduğunu düşünebilmişti çünkü öğretmenleri her üç ayın sonunda karnelelerinin altına bu gözlemi düşüyordu ve Antoine bu değerlendirmeyi okuyan anne babasının bakışlarının gurur ve kaygı karışımı bir duyguyla buğulandığını görmekten hoşlanıyordu. Becerilere sahip bir oğlan olarak belirli bir rahatlıktan faydalanıyordu çünkü çevresindeki yetişkinler, o odasına kapandığı vakit önemli konulara kafa yordüğünü ya da büyük hayaller kurduğunu zannediyorlardı. Çok geçmeden babası, kimsenin ne olduğunu tam manasıyla bilmediği bu “becerilerin” gelişmesi için oğluna uzun saatler tanımak istercesine pazar gezintilerine onu da yanında sürüklemekten vazgeçmişti. Antoine’ın, bu zamanın büyük kısmını ortaokuldan beri en iyi arkadaşı olan Xavier’yle telefonda sohbet etmeye harcaması ne annesinin ne de babasının ona duyduğu hayranlığa ket vuruyordu. Becerilere sahip bir oğlan olmak aynı zamanda, Antoine’ın on altı yaşına kadar kızlardan gördüğü aşırı ilgisizlikten dolayı acı çekmemesini sağlamıştı. Antoine, kibar gülümsemeler, yarım ağızla reddedilmeler veya en ufak teşebbüsünü kırmayı amaçlayan mesafeli vücutlar karşısın-

da, hiç kuşkusuz, anlaşılamayacağı derecede hızlı ya da fazlasıyla karışık bir tarzda düşündüğünü ve onu kızlardan ayıran şeyin de zekâsından kaynaklanan bu iletişimsizlik olduğunu kendi kendine tekrarlayıp durmuştu. Lisenin ilk yılında bu düşüncesini boşa çıkaran biriyle karşılaştığında (Julie Le Cléach, L2 birincisi), vücudunu bir kızın vücuduna sürtmenin insana neler hissettirdiğini anlayabilmek için, kafasında uydurduğu bu varsayımı hiçbir pişmanlığa kapılmaksızın aklından çıkarmıştı. Antoine, on yedi ve ardından on sekiz yaşlarını göreceli bir mutluluk içinde geçirmişti: Becerilere sahip bir oğlandı ve Julie Le Cléach her yerini mıncıklıyordu; tatmin edici bir durumdu bu. Yanlış yerde doğduğuna ve kasabasında deniz haricinde ezberle bildiği hiçbir şey bulunmadığına dair içinde gitgide büyüyen hissi, bu olumlu durum telafi ediyordu.

Eylül 2005'te Paris'e gelmişti ve üniversitenin Edebiyat Bölümü hazırlık birinci sınıfına girdiğinde vasat olma korkusu onu içten içe kemirmeye başlamıştı. Yatılı okulda, duvarları birbirine çok yakın olduğundan içeriye ancak sığabildiğini ama orada yaşamadığını hissettiği odasında anne babası, arkadaşları ve Julie Le Cléach olmadan nasıl bir hayat süreceğini tam manasıyla hesaplamadığını kabullenmek zorunda kalmıştı (Julie Le Cléach şimdi hiç şüphesiz Rennes-2 Üniversitesinde bir öğrencinin her yerini mıncıklıyordu ama Antoine kıskançlığa kapılmamaya, bunu düşünmemeye gayret ediyordu çünkü aslında kızı terk eden kendisiydi). İlk yıl hiçbir şey "kolay" görünmemişti gözüne; tam aksine güçbela geçer notlar alabilmek için hummalı çalışmalarını iki misli artırmıştı. Ona belki de yalan söylediklerini, aslında hiçbir zaman becerilere sahip olmadığını düşünmüştü; hazırlık sınıfı sınav kâğıtlarında kendisini yüreklendirecek bir işaret gözlüyor, gizli saklı birkaç becerisinin takdir görmesini bekliyordu; ne var ki ilk aylar boyunca, kırmızı dairelere alınmış 6'lardan ve 7'lerden, arada bir de 9'lardan başka hiç not almamış, bunun ötesine hiç geçmemişti. Sınav

kâğıtları ona sakın bir dille, belirli aralıklarla, hazırlık sınıfları sistemi içindeki vasatlığını belli ediyordu, (kelimenin ilk anlamıyla vasatlık ama eğitim yılı başında *Kuzin Bette* romanını incelerlerken, “Balzacvari anlamıyla orta,” demişti edebiyat öğretmenleri, Antoine kelimelerin Balzacvari anlam taşıyabilmesinden, Balzac’ın şişman Tourainli vücuduyla kelimelere fazlasıyla baskı yaparak sonunda üzerlerinde kendi istediği anlamların izini bırakması fikrinden hoşlanmıştı). Hazırlık sınıfındaki otuz öğrenciyle kurduğu ilişkiler, bu kez sosyal anlamda bir başka vasatlığa dair farkındalığa yol açmıştı. Antoine, diplomatların veya üniversite öğretim üyelerinin çocuklarıyla yürüttüğü ilişkilerde, ortadirek sınıfa aidiyetinin farklı bir biçime büründüğünü hissediyordu. Büyüdüğü kasabada, bu sınıfın içinde konumlanmak ona belirli bir üstünlük, bir ayrıcalık kazandırıyor ama Paris’teki hazırlık sınıfında sosyal anlamda alt basamaklarda yer almakla eşanlamlıydı ve Antoine “ortadirek sınıfın” gerçek anlamına kafa yormuştu: Kesinlikle ortada olmak anlamına gelmiyordu, yoksulların zengini, zenginlerin yoksulu olmak demektir. Sonunda notlarını yeniden yükseltse de, hazırlık ikinci sınıfa geçse de, ardından Siyasal Bilgiler okusa da, entelektüel yetilerine duyduğu eski güvene asla tam manasıyla kavuşamamış, vasatlık korkusu inatçı ve incitici şekilde yüreğine iyiden iyiye yerleşmişti.

Antoine’ın Brötanya’dan ayrıldığından beri kendisinininkinden açıkça üstün olan sosyal sınıflardan kişilerle görüşmesinin tek nedeni, içinde bulunduğu kurumların bunu sağlaması değildi: Bir yerlerde okuduğu kadarıyla hazırlık sınıfları, yüzde 70 oranında öğretim üyelerinin ve üst düzey kadro çalışanlarının çocuklarından oluşuyordu. Elbette bir kadronun ne zaman “üst düzey” sayıldığını tam bilmiyordu –tıpkı bir CSP’nin¹ ne zaman CSP+ olduğunu bilmediği

¹ (Fr.) *Catégorie Socioprofessionnel*: Sosyo-mesleki kategori. (ç.n.)

gibi- ama bu istatistikler onu etkilemişti. Dolayısıyla, Antoine'ın hep aynı düzeyde kişilerle ahbaplık etmesinin nedeni, bu sosyal kategorilerin hazırlık sınıfında fazlasıyla baskın olması değildi: Aynı coğrafi bölgelerden ya da ortamdan geldikleri için benzeşebileceği herkesten en başta kaçınarak kendisi de bu durumda bizzat rol oynamıştı. Parisli burjuvalarla arkadaşlık kurmaya fazlasıyla gayret göstermiş, onların, tuhaf aksanlarının ve konuşurken yaptıkları şaşırtıcı şekilde ağır el kol hareketlerinin cazibesine kapılmıştı. Hiçbir sohbetleri kolay olmasa da ısrarla onların gruplarında yer almıştı. Örneğin kendisi Brötanya'dan bahsettiğinde, diğerleri onlar tavırlarla baş sallıyorlardı, halbuki onların Brötanya'dan kastı "Bréhat Adası", "Saint-Malo setleri" ve "Glénans Adaları'nda yelken kurslarıydı", bunların da Antoine'ın anlatmak istediğiyle yakından uzaktan ilgisi yoktu. Gerçek anlamda konuşabildiği tek kişi Salma'ydı. Bir Paris lisesinin duvarları arasına sıkıştırlarsa entelektüel ve siyasi açıktan öleceklerini öne sürerek Antoine'ı sokağa sürükleyen de Salma olmuştu.

Antoine sokaklarda yürürken, bağırırken, duvarlara bildiriler yapıştırırken, barikatlar kurarken, broşürler dağıtırken başka tip bir halkla, farklı bir toplulukla tanışmıştı: Guillaume ve ardından Jérémie, Samir ve ayrıca Élise, Clément ve onların haricinde, rüzgârda savrulduğu için sayıları anlaşılmayan kâğıt insan şeritleri gibi dizi dizi çehreler ve isimler, ki bunların arasında, çok uzaklarda kalmış, şu an için gizlenen ama yakında tüm varlığının ayarlarını bozacak, kendini L olarak tanıtan bir kadın da vardı². Antoine bu grubun kendi grubu olmasını ve aralarına karışabilmeyi, orada sade, tanıdık bir

² Fransız alfabesinde "L" harfi "el" şeklinde telaffuz edilir. Kadın için üçüncü tekil şahıs veya kadın anlamı taşıyan "elle" kelimesi de yine aynı şekilde telaffuz edilir. (ç.n.)

sıcaklık bulmayı isterdi ama birkaç sene sonra bir PS³ milletvekilinin asistanı olmadan önce 2008 yılında Genç Sosyalistler Hareketi'ne katıldığı vakit onlarla ilişkileri gerginleşmişti, yinelenen alayların ve kibar suçlamaların hedefi hâline gelmişti.

Antoine, Siyasal Bilgiler öğrenimini bile bitirmeden önce milletvekili için çalışmaya başlamıştı – onunla genç militanların toplantılarında karşılaşmıştı, milletvekili ona hemen, 2012 Cumhurbaşkanlığı Seçimleri için PS'de vatandaşlar nezdinde düzenlenecek ön seçimlerin organizasyonundan bahsetmişti. Hassas bir konumda bulunduğunu derhal itiraf etmişti çünkü Fransa siyaset yaşamının “Amerikanlaşması” olarak gördüğü bu prosedüre itiraz ediyordu. Milletvekili, doğal olarak parti genel sekreterinin cumhurbaşkanı adayı olması gerektiğini ve 1995 ile 2006'da bu düzene riayet edilmediği her iki seferde, bu yeniliğin seçmenler nezdinde başarısızlıkla sonuçlandığını düşünüyordu. Şimdi ön seçimler kabul edildiğine ve parti bunu “demokratik bir ilerleme” gibi sunduğuna göre, geçmişteki sözlerini tümüyle inkâr etmeden bunu desteklemenin bir yolunu bulması gerekiyordu. Antoine onun yerinde olsa nasıl bir açıklama yapardı bilmek istiyordu. Görünüşte dostane sayılabilecek, hafif bir sohbetti. Antoine önceden birkaç kadeh içki içmişti ve tüm önerilere *Cyrano*'nun burun tiradındaki gibi itiraz ederek eğleniyordu: şaşırtıcı, saldırgan, bilgiç, tuhaf... Ertesi gün milletvekili onu aramış ve asistanları arasına katılmasını teklif etmişti.

Antoine bazen, önce sosyalist militanlarla karşılaştığı için PS üyelik kartı aldığını ve partiye girişinde siyasetten ziyade tarihsel sıralamanın rol oynadığını düşünüyordu. Lisedeyken –hiç kuşkusuz ergenliğinden ötürü, yetişkinlerin dünyasının ne olursa olsun kendisine tam manasıyla uyabilecek herhangi bir yön içerebileceğine ina-

³ (Fr.) *Parti Socialiste*: Sosyalist Parti. (ç.n.)

namadığından– hangisinin kendi anlayışına daha çok uyabileceğini anlamak için siyasi parti programlarını gözden geçirmeye gerek duymadan, sırf ailesinden dolayı “solcu” olduğunu söylüyordu. Salma ve diğerleriyle birlikte sokak eylemlerine katıldığı üç yılın ardından, daha uzun soluklu, daha huzurlu bir süreçte yer alma ihtiyacı hissetmişti ve o günlerde MJS⁴ Siyasal Bilimler’de gayet faaldi. Antoine aceleliydi, dolayısıyla sosyalist olduğunu söylemişti. Aynı zamanda, o dönemdeki öneminden ötürü partiye güvendiğini de itiraf etmeliydi: Parti, tıpkı okulu gibi sırtını yaslayabileceği bir kuruluştur. İstikrar sözü veriyor, (elbette 2017’den önce) çeşitli seçimlerde belirli sayıda zafer kazanılacağını vaat ediyordu. Halbuki Antoine’ın siyasetin resmî yoluna (Guillaume’un deyişiyle politikacı siyasetine, Salma’nın deyişiyle sermayeci parlamenter sisteme) girmeyi kabul etmesinin nedeni, dışarıda kendisine sunulmayan bir güce erişmekti. İmparatorluğa girmeye çalışan birinin kâtibine dönüşmeyecekti. Doğrudan doğruya, bir şeyler yapabilecek birilerinin ortamına girecekti, her ne kadar bu şeyler Antoine’ın siyasi özelemlerinin tümünü barındırmaktan uzak olsa da. Parlamenter asistanı sıfatıyla, kendisinden çok daha geniş bir bütünün parçasıydı, bu aynı zamanda ondan çok daha *güçlü* bir bütün anlamına geliyordu. Kendi güçlerinden şüphe edebilir, o güçlerin tükendiğini görebilir, siyasi mücadele kesintiye uğramaksızın o güçlere yeniden kavuşmayı bekleyebilirdi çünkü Antoine siyasi mücadelenin çok sayıdaki çarkından yalnızca biriydi: Siyasette olaylar büyük çaplarda gerçekleşiyordu ve Antoine bu büyük boyutlara hayrandı.

Antoine, –partiye bağlılığının zayıflığı konusunda eleştirildiğinde kendini daima müdafaa ediyor– milletvekilinin genç çalışma arkadaşlarına katıldığı dönemde onun muhalefette yer aldığının göz

⁴ (Fr.) *Mouvement des Jeunes Socialistes*: Genç Sosyalistler Hareketi. (ç.n.)

önünde bulundurulması gerektiğini söylüyordu. Her şey muhalefette olup bitiyor, diyordu milletvekili, çünkü düşman bir hükümetle mücadele etmek gerekiyordu. Antoine buna inanmıştı. Bir yıl boyunca, milletvekiliyle uyum içinde çalıştıkları izlenimine kapılmıştı; ikisi de meclis çoğunluğunun yaptığı reformlardan ve sosyal ilerlemenin tekerine taş koymasından öfkeyle bahsediyorlardı. Sonra, 2012 baharında Antoine'ın işvereni mecliste çoğunluk milletvekili olmuştu. O zaman, görevinin asıl bu konumda ilgi çekici olduğunu söylemişti zira dost hükümet kapılarını onlara açmıştı. Antoine buna inanmak istemişti; yavaş yavaş hayal kırıklığına uğramıştı. 2017'den itibaren milletvekili yeniden muhalefete geçmişti ama artık bu konumunun eylemsel açıdan ne mana taşıdığına dair hiçbir şey söylemiyordu. Zaten söylese Antoine onu belki de dinlemeyecekti. Bazen, yitirilmiş hülyaların geride yaralar bırakabileceğini düşündüğü oluyordu. Evinde, aynanın karşısında gömleğini iliklerken gök mavisi kumaşın ve kravatın altında gizlemesi gereken dikişli bir bedeni olduğunu tahayyül ediyordu. Yine de hayal kırıklığına *tümüyle* kapılmıyordu çünkü aklının bir köşesinde, hâlâ ayakta durabilen duvar parçaları gibi neşeli hatıralar kalmıştı. Birçok kez mücadelenin kalbinde yer aldığını hissetmişti: vergi kalkımı düzenlemesine karşı mücadele (2011 Temmuz'unda rafa kaldırılmıştı), herkes için evlilik yasası (Mart 2013'te resmî olarak yayımlanmıştı), COP21'de⁵ (Aralık 2015'te düzenlenmişti) bile azıcık heyecanlanmayı başarmıştı. O zamandan beri önemli pek bir şey yaşanmadığını itiraf etmeliydi ama daha önce başarılanlar yeniden başarılabilir, diyerek kendini avutuyordu.

⁵ Birleşmiş Milletler, iklim değişikliği konulu 1992 tarihli Çerçeve Anlaşmasına taraf 195 devletin ve Avrupa Birliği'nin katılımıyla 30 Kasım-11 Aralık 2015 tarihleri arasında Paris'te Fransa başkanlığı altında gerçekleştirilen 21. konferans. (ç.n.)